

mensch, die tegenover alle oorzakelijkheid overstaat.

En zoo ten slotte werd ook, om de onafhankelijkheid en zelfstandigheid van het individu te handhaven, deze leer van het objectieve toeval door hem doorgevoerd in betrekking tot de religie. Toch was Epicurus geen *atheïst*. Hij geloofde aan het bestaan van goden. Zijn dichtende verbeelding bevolkt de *tussenruimten* der werelden met een gezelschap van geidealiseerde Epicuristen. In hun, uit de fijnste Atomen bestaande lichamen, voeren zij een leven van onvergankelijke zaligheid; zonder zorgen en moeiten; in volkomen *ataraxie* of gemoedsrust; genietend het hoogste geluk, er met elkander van sprekend in het voortreffelijkste Grieksch. Dan, deze goden becomen zich niet om de wereld en de menselijke aangelegenheden, zij staan er in den letterlijken zin buiten. Tot op zekere hoogte waren de Epicuristen dus *Deïsten*. Het voorzichtigheidsgevoel wordt dan ook niet nadruk als een vooroordeel door hen bestreden, en het is juist door deze bestrijding, dat zij hun beruchtheid in de Christelijke wereld hebben gekregen. Dat God zich nergens mede bemoeit, en alle dingen bijgeval laat geschieden, was feitelijk, zooals onze Confessie zegt, hun „verdoemelijke dwaling,” die dan ook ieder godvruchtige zal verafschuwen en aan Calvijn zijn bittere uitdrukking ontlokte ook tegen den dichter der school. Want, wel is het waar, dat als deze de religie bestrijdt, en op de groote rampen wijst, die door haar zijn veroorzaakt, hierbij uitsluitend gedacht moet worden aan de Griekse volksreligie; aan de valsche religie b.v. van den heidenschen vader, die, uit angst voor de godheid, zijn dochter laat offeren. Maar tevens ging daarmee de strijd der Epicuristen tegen het element van waarheid ook in het heidendom, het Geloof aan een inwerking der godheid. Een strijd, waarbij het ten slotte ging om de emancipatie van den individueelen mensch ook van God.

Van de *vrees* voor de goden moest, als hinderlijk voor zijn levensblijheid, zijn gemoedsrust, de mensch als van een vooroordeel worden verlost. Nu is deze heidensche vrees zeer zeker niet hetzelfde als de Christelijke godsvrucht, maar toch spreekt zich in haar, hoe verward ook, nog altijd een zekere eerbied, een vroomheid uit, die in het Epicurisme wordt gemist. Terecht toch zegt Calvijn, sprekend van Epicurus: wat helpt het een God erkennen, met Wien wij niets te doen hebben.

Dat de objectieve toevalsleer of de ontkenning der oorzakelijkheid, iets, waarbij het menschelijk denken zich zelf gewild aan moet doen, niet noodig is om tot ware levensblijheid te komen; dat voor de echte *nieuwe kerk*, waaruit deze laatste geboren wordt, evenmin noodig is het diep zondig pogen om het Geloof aan Gods Voorzienigheid te verwoesten, leert de ervaring van Gods kinderen en bevestiging ons de Schrift, die naast deze Voorzienigheid ook predikt het: *Verblijft u te allen tijde* (1 Thess. 5:16) en het: *Uw hart worde niet ontroerd en zijt niet versagd*. (Joh. 14:27a).

„Gij de ranke.”

Ik ben de wijnstok, en gij de ranke; die in mij blijft, en ik in hem, die draagt veel vrucht; want zonder mij kunt gij niets doen. Joh. XV:5.

Tusschen mensch en mensch zijn banden van velerlei aard denkbaar, en deswege band ook de band, die u aan Jezus en Jezus aan u verbindt, zich op meer dan één manier denken.

De *liefe* slaat om hart en hart een geheel onzichtbaren band en bindt twee zielen saam. Indien er liefde, oprechte, teedere, innige liefde voor Jezus in uw hart leeft, is ook uw ziel in liefde aan Jezus verbonden.

Evenzoo is er een band door het *geloof* tusschen twee personen gelegd. In dat geloof zijn gradaties. Het doorloopt de gevoelens van achtung, van bewondering, van vertrouwen; en eindigt, waar het zich op God richt, in volstrekt, zich overgevend en toevertrouwend geloof. Welnu, die geloofsband is bij uw verbinding tusschen u en uw Heiland zelfs de beheerschende voor uw zaligheid.

Ook kan men zeggen, dat er tusschen mensch en mensch vaak een band van *gootsgemeenschap* bestaat. Als er in twee harten opwaakt eenzelfde bezielende, eenzelfde geestdrift, de verkleeftheid aan eenzelfde ideaal, de drang van gelijk beoelenden, zodat het één geest is, die in beide harten den toon aangeeft en tot daden prikkelt. En ook hier kan gezegd dat deze band zijn hoogste volmaaktheid bereikt in den band tusschen het hart van Gods kind aan Jezus. Hier toch is het de *één* Heilige Geest, die in Christus als ons Hoofd en in ons als zijn leden werkt.

En toch is deze liefdesband, deze geloofsband, deze Goetsgemeenschap nog slechts de *uitwerking* van den mystieke levensband die u met Jezus vereenigt, en nog volstrekt niet die levensband zelf.

Wij allen gelooven, dat er een kindken in de wieg kan sterven, dat Jezus toebehoort; dat dus sterft met den levensband aan Jezus aangebonden; en dat toch, onbewust als het in de wieg lag, nog nooit liefde voor Jezus gevoeld had, van zijn Kruis niet wist, zijn Naam nooit gespeld had, en nog nimmer tot een enkele uitwerking in het geloof was gekomen.

Achter en onder den liefdesband, den geloofsband en den Goetsgemeenschap (alzo in bewesten zin genomen) ligt derhalve diep verscholen die mystieke levensband, dien Jezus uitdrukt en aanwees, toen hij tot zijn jongeren zeide: *Gij zijt ranke aan mij als de wijnstok*.

Just echter het feit, dat deze band noch te zien, noch te grijpen, noch te ontleden valt, en zoo geheel mystiek van aard is, maakt dat zooveel er niet mee rekenen.

Toch leert zelfs de stoffelijke natuur, dat er banden zijn, die sterk trekken, en die wel ter

dege werken, en die toch niemand ziet in hun wezen, al neemt een ieder ze waar in de uitwerking.

De maan draait als wachter om onze aarde. Ze vliegt in haar zwaaï niet van onze aarde weg. Ze kan niet. En dat ze niet kan, waarom is dit anders, dan omdat de zwaardere gewichtsmassa van onze planeet de kleine massa van deze wachter gebonden houdt, vasthoudt met een band die er is, al kan niemand dien aanwijzen. Men noemt dien band de aantrekkingskracht, en sinds de dagen van Newton en Kant twist men over de natuur en den aard van dien band, maar dat hij bestaat, staat vast, en heel het samenstel van het starrenheir berust er op.

Even onzichtbaar is de werking van den magnetischen band. Breng een metalen stijfje binnen den kring van een magneet, en onmiddellijk geraakt dat stijfje in beweging, en vliegt naar den magneet toe. Ook hier dus een zeer sterke band, maar dien ge niet kunt isoleeren of aanwijzen. Slechts zijn werking bespeurt.

Nu is het leven der natuur van zulke verschijnselen vol, en tot fin de bacteriënwereld heeft men diezelfde banden door den microscoop waargenomen.

En naast deze onmiddellijke banden in de natuur, treden in het leven van diere en mensche de sociale banden op. Trekvogels, die de lucht doorklieven, blijven bij elkaar, vliegen in bepaalde orde, en zelfs bij een kudde schapen neemt ge gedurig dat saamverbanden zijn van de groep waar. Het is, zoo ze hard voorwaarts gaan, of ze met onzichtbare draden of banden aan elkaar verbonden zijn.

En precies evenzoo werkt zulk een band van saamhoorigheid onder menschen. Ge ziet dat, als een massa volks te hoop loopt, en één zwenkt zooals de ander zwenkt, en allen saam verbonden schijnen. Een zelfs buiten beweging zal gedurig zulk een band uitkomen tusschen verwanten in het bloed, tusschen zonen van eenzelfde vaderland, en tenslotte tusschen al wie mensch heet.

Deze banden nu zijn ook mystiek. Ge ziet, ge voelt, ge ondergaat hun werking. Hun bestaan loochenen kan niemand. En toch ze zijn niet te grijpen.

De poëzie maakt ze veel sterker voelbaar dan uw proza. Ge geniet er in, maar niemand kan ze u verklaren noch ontleden.

Er is alsoo niets wonders in, dat ook tusschen Jezus en zijn verlossers zulk een mystieke levensband gelegd is, door Hem, die ons aan den Zoon gaf. Het is die mystieke levensband, waartoe de werking van den liefdesband, den geloofsband en den Goetsgemeenschap opkomen. Het is niet beelddrenkig of overdadig, maar in den vollen zin des woords één lichaam, één plant zijn; niet los aangebonden takken, maar ranke die uit den wortel, uit den stam van den wijnstok zijn opgekomen.

De randhoop drukt in beeld de losse saamvoeging uit. Daar is korrel bij korrel gekomen, maar zonder onderling wezen-verband. Vandaar ons zeggen: Aan elkaar hangen als droog zand. En toch, die randhoop zou beeld van de saamvoeging der verlossers zijn, indien we ons de kinderen Gods als losse, bij elkaar gevoegde personen hadden te denken. Maar dit juist bestrijdt de Heilige Schrift. Zij kiest, om den samenhang der verlossers klaar te maken, beelden uit het organische leven: leden van één lichaam, deelen van één plant, ranke van eenzelfde wijnstok.

Het is zoo, er is ook een andere zijde van ons saamleven met elkander en met Jezus. Daarom is er ook sprake van een tempel, in welks muren we als levende steenen worden ingevoegd. Paulus zegt het ons duidelijk: *Ge zijt in Christus én geworteld*, dat is het beeld van de plant, én *gegrond*, dat is het beeld van den tempelbouw. Ge zijt eenzijdig uit God geboren, dat is het organische leven, en ge zijt *gesticht*, dat is het beeld van uitwendige, mechanische saamvoeging.

Maar altoos gaat daarbij het organische voorop. Niet gegrond en geworteld, maar geworteld én gegrond. Niet gesticht, en zoo geboren, maar geboren, en daarna gesticht.

Dat gegrond en gesticht zijt derhalve op de uitwerking, op de volmaking, op de openbaring van het leven, maar het leven moet er eerst zijn, en dat leven komt op uit den wortel. Eerst zijt ge *ranke*, en daarna komt uit de ranke de vrucht des Geestes in liefde en geloof.

Nu is de wijnstok niet saamgesteld. Er is niet eerst een stam, met daarbij liggende ranke, die alom in dien stam worden ingezet. Neen, de ranke komen uit stam en wortel op, en die alle vormen met elkander saam één *wezen*.

Zoo ook is het lichaam niet saamgevoegd uit vooraf op zichzelf bestaande ledematen, maar alle leden zijn uit de kiem van het lichaam in den moederschoot opgekomen, en vormen met elkander één *wezen*.

Wort om nu aangezegd, dat Jezus, als het Hoofd, met de zijnen één lichaam vormt, of ook één plant, één wijnstok met zijn ranke, dan ligt hier scherp en klaar in uitgedrukt, dat dit lichaam, deze plant, deze wijnstok één *wezen* vormt, één onlosmakelijk geheel, zó, dat er geen scheiding tusschen het Hoofd en de leden denkbaar is.

De afstand tusschen ons Hoofd, dat verheerlijkt is in de zalen des eeuwigen lichts, en ons die op aarde zijn, dingt hier niets op af. Afstanden rekenen alleen mede bij stoffelijke dingen, nooit bij geestelijke. En bovendien, wat we zoo straks van de maan en de aarde herinnerden, toont genoegzaam, hoe ook in de stoffelijke dingen de band op zeer groote afstanden trekken en werken kan.

Alle denkbeeld van scheiding door een afstand moet hier dus wegvallen. Niet toen alleen waren de jongeren ranke, toen Jezus nog in eenzelfde vertrek bij hen aanzat. Hij bleef de wijnstok, en zij allen de ranke, ook toen Jezus van hen opgevaren was in den hemel. En zooals het met hen was, zoo is het nu nog met een ieder die Jezus toebehoort. We zijn niet met Jezus gescheiden. De afstand heeft hier niets te zeggen. We zijn één lichaam, één plant met Jezus, alsof hij vlak bij ons stond, en zijn hand op onze schouders legde.

Amsterdam, 28 Febr. 1902.

Voor de Vrouwenkampen in Zuid-Afrika.

Verantwoord in ons nummer van 23 Febr. f. 700447; verder ontvingen wij van Dr. M. Ozinga Dzn. f. 31.15 en van een feestavond f. 1.35; van den heer W. J. Caspers, van de leerlingen der Chr. school te Heinoord f. 0.75; van de Jongedochters-vereen. te Amst. Vollenhove A f. 10. Totaal f. 7047.60.

ADVIES aan „de Gereformeerde Kerken in Nederland” in zake de eenheid van opleiding tot den Dienst des Woords.

CONCEPT-CONTRACT.

De Gereformeerde Kerken in Nederland, in Generale Synode te Arnhem samengekomen in Augustus 1902, en de Directeuren der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, als zoodanig belast met het bestuur der Vrije Universiteit te Amsterdam, in dezen handelend op advies van hare Curatoren en van haren Senaat en volgens machtiging van de Algemeene Vergadering der Vereeniging, gehouden te 1902:

overwegende, dat het wenschelijk is, de twee thans bij hen bestaande inrichtingen voor Theologisch onderwijs en opleiding tot den dienst des Woords, n.l. de Theologische School te Kampen en de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit te Amsterdam, tot één inrichting te vereenigen; en dat dit het best geschieden kan door middel van een contract, dat de onderscheidene bedingen inhoudt, welke de Kerken ten aanzien van haar zeggenschap over die inrichting stellen; en welke de Vereeniging voor Hooger Onderwijs hare zijds aanvaardt;

zijn overeengekomen, zoodanig contract aan te gaan, gelijk zij door onderteekening van dit stuk in duplo verklaren te doen, en dit contract te doen bestaan uit de volgende bepalingen:

ART. 1.

Om deze vereeniging tot stand te doen komen, worden de Hoogleraren, die thans verbonden zijn aan de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit, van wege de Kerken benoemd tot Hoogleraar aan de Theologische School; en de Hoogleraren, die thans verbonden zijn aan de Theologische School, van wege de Vereeniging voor Hooger Onderwijs benoemd tot Hoogleraar in de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit.

ART. 2.

Het normaal getal der Hoogleraren in de Theologie zal zes bedragen. Ingeval, hetzij de Kerken, hetzij de Vereeniging voor Hooger Onderwijs, het wenschelijk mochten achten, boven dit normale getal eene benoeming te doen, zal hierover vooraf overleg worden gepleegd tusschen de wederzijdsche Curatoren; en de benoeming daarna geschieden met inachtneming van het bepaalde in artikel 3.

ART. 3.

De benoeming van eenen nieuwen Hoogleraar in de Theologie geschiedt aldus, dat deze Hoogleraar zowel door de Kerken als door de Vereeniging voor Hooger Onderwijs aangesteld wordt. Het initiatief daartoe gaat de één maal uit van de Curatoren der Kerken, die eerst het praedict van de gezamenlijke Hoogleraren in de Theologie inwinnen en daarna tot eene voorlopige benoeming overgaan. Zij geven van deze voorlopige benoeming kennis aan de Curatoren der Vrije Universiteit, die hinnerzijds het recht hebben, bij gemotiveerd schrijven binnen twee maanden bezwaar tegen deze benoeming in te brengen. Indien dit bezwaar niet bij minnelijke schikking uit den weg te ruimen is, brengen de Curatoren der Kerken de zaak ter eendebeslissing op de Generale Synode. Ingeval geen bezwaar bestaat, dan gaat de benoeming van wege de Curatoren der Kerken door, en wordt zij gevolgd door eene benoeming van wege de Directeuren der Vereeniging voor Hooger Onderwijs.

De andere maal gaat het initiatief uit van de Directeuren der vereeniging voor Hooger Onderwijs, die vóór de benoeming overleg plegen met de Curatoren der Kerken. Indien bij deze Curatoren bezwaar bestaat, dan geven zij bij gemotiveerd schrijven binnen twee maanden van dit bezwaar kennis aan de Directeuren van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs; en indien het bezwaar niet bij minnelijke schikking uit den weg te ruimen is, gaat de benoeming alsdan niet door, behoudens het recht van appel op de Generale Synode, die over het ingebrachte bezwaar beslist. Ingeval geen bezwaar bestaat, of het ingebrachte bezwaar door de Synode ongegrond wordt verklaard, gaan de Directeuren tot de benoeming over en laten de Curatoren der Kerken daarop hinnerzijds eene benoeming volgen.

ART. 4.

De Hoogleraren in de Theologie onderteekenen de Formulieren van Eenigheid volgens een door de Kerken daarvoor vast te stellen formulier; en ontvangen van de Kerken vrijheid, om bij hunne benoeming tot Hoogleraar aan de Vrije Universiteit de verklaring te onderteekenen, dat zij het in artikel 2 van de Statuten der Vereeniging voor Hooger Onderwijs aangegeven standpunt aanvaarden; met dien verstande, dat eventueel verschil, over de al of niet naleving van genoemd artikel 3 der Statuten voor hen door de Generale Synode alleen wordt beslist.

ART. 5.

De Hoogleraren in de Theologie ontvangen hun traktement en pensioen van de Kerken tot het thans door de Kerken vastgestelde bedrag (en desgelijks hunne weduwen en wezen hunne toelagen); terwijl hetgeen de Vereeniging voor Hooger Onderwijs aan hare Hoogleraren meer uitkeert, hetzij aan traktement, hetzij aan pensioen, hun door de Vereeniging voor Hooger Onderwijs wordt verstrekt.

Telken jare wordt één der door de Generale Synode voor de Theologische opleiding uitgezonden kerkcolleenten gestort in de kas van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs.

ART. 6.

Evenals de Vereeniging voor Hooger Onderwijs hare zijds, houden ook de Kerken door middel van hare Curatoren toezicht op het onderwijs der Hoogleraren in de Theologie.

ART. 7.

De Kerken hebben het recht wegens afwijking in de leer of ergerlijken wandel de Hoogleraren in de Theologie te schorsen en te ontslaan. Zij doen hiervan in een gemotiveerd schrijven mededeeling aan de Directeuren van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs, die zich verbinden deze schorsing en dit ontslag voor deze Hoogleraren ook hinnerzijds te doen gelden.

De Kerken oefenen dit recht van schorsing uit door middel van hare Curatoren; maar het definitief ontslag kan alleen gegeven worden door de Generale Synode.

Indien de Directeuren der Vrije Universiteit binnen veertien dagen tegen eene schorsing bezwaar maken, of indien de geschorste in appel komt, gaat de schorsing niet in, totdat de

Provinciale Synode, onder welke hij ressorteert, heeft beslist.

ART. 8.

De Curatoren der Kerken en de Directeuren der Vrije Universiteit hebben het recht, na overleg en in overeenstemming met elkander, eenen Hoogleraar, die ongeschikt blijkt voor het onderwijs of de opleiding, op non-activiteit te stellen, mits met toekening van het in artikel 7 genoemde pensioen als wachtgeld. Indien deze overeenstemming niet verkregen wordt, beslist de Generale Synode.

ART. 9.

De Hoogleraren geven les in de vakken, door de Curatoren der Kerken en de Directeuren en de Curatoren der Vrije Universiteit, in overleg met elkander, hun bij hunne benoeming opgedragen, behoudens de wijzigingen, die daarin later met hun eigen goedvinden worden aangebracht, terwijl zij daarbij voorts zich houden aan de Series Lectorum, door de Curatoren der Vrije Universiteit vastgesteld.

ART. 10.

Tot de theologische colleges worden na afgeleid propaedeutische examina alleen zulke studenten toegelaten, die een goed getuigenis aangaande leer en leven overleggen.

In geval iemand aan laatsigeneemde voorwaarde niet voldoet, wordt over zijne toelating door de Hoogleraren in de Theologie beslist.

ART. 11.

De Hoogleraren in de Theologie zijn verplicht toezicht te houden op leer en leven der theologische studenten.

ART. 12.

Het contract van de Kerken met de Directeuren der Vereeniging voor Hooger Onderwijs zal van weerszijden opzeggbaar zijn, mits hiervan één jaar van tevoren kennis gegeven worde.

Bovenstaand Concept-Contract wordt den Kerken aanbevolen door

J. VAN ANDEL.
H. BAVINCK.
P. BIESTERVELD.
T. BOS.
W. BOUWMAN.
A. BRUMMELKAMP.
W. DOORN.
D. P. D. FABUS.
G. H. J. W. J. GEESINK.
A. DE GEUS.
J. A. GOEDBLOED.
G. VAN GOOR.
TIL HEEMSKERK.
J. HESSELS.
A. KUYPER.
H. H. KUYPER.
A. LITTOOIJ.
A. J. W. MONNIK.
L. NEJENS.
T. NOORDWIER.
F. L. RUTGERS.
B. VAN SCHELVEN.
L. H. WAGENAAR.
J. WESTERHUIS.
J. WOLTER.

De vergadering der broeders, die te dezer zake waren saamgekomen, besloot verder nog de volgende door haar aangenomen adviezen en mededeelingen den Kerken ter overweging aan te bieden en ter synodale tafel te brengen:

I.
De eenheid van opleiding is in dien weg te verkrijgen, dat de beide inrichtingen, de Theologische School der Kerken en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit, vereenigd worden tot één inrichting, die tegelijk de School der Kerken en de Theologische faculteit der Vrije Universiteit is.

II.

De Hoogleraren in de Theologie dragen derhalve eene dubbele kwaliteit: n.l. die van Hoogleraar aan de Theologische School der Kerken en die van Hoogleraar in de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit.

III.

De Generale Synode verklaart, dat naar haar oordeel voor de Hoogleraren in de Theologie de onderteekening van de verklaring, dat zij het in artikel 2 van de Statuten der Vereeniging voor Hooger Onderwijs aangegeven standpunt aanvaarden, hetzelfde inhoudt als hetgeen in de onderteekening van de Formulieren van Eenigheid van hen door de Kerken wordt geëischt.

IV.

Van wege de Kerken worden tien Curatoren benoemd; iedere Provinciale Synode kiest één Curator met zijnen secundus.

V.

Ten aanzien van de plaats van vestiging zal door de Generale Synode in overleg met de Vereeniging voor Hooger Onderwijs worden beslist. De meerderheid heeft zich onder ons verklaard vóór 's-Gravenhage, en eene niet onbelangrijke minderheid vóór Amsterdam.

VI.

Daar de Vereeniging der Theologische School en der Theologische Faculteit der Vrije Universiteit tot onmiddellijk gevolg heeft de iasmaking van het Gymnasium (tot hertoe aan de Theologische School verbonden) van de Kerken, behorende de Kerken dadelijk maatregelen te nemen, om bedoeld Gymnasium aan eene Vereeniging over te doen, met bevestiging van de verkregen rechten der Leeraren, thans aan dat Gymnasium verbonden.

VII.

De kosten, verboden aan de vereeniging van de Theologische School en de Theologische Faculteit, eventueel ook de kosten van eene daardoor noodige verplaatsing van de Vrije Universiteit, zullen voor de helft gedragen worden door de Kerken, met dien verstande, dat, indien een nieuw gebouw moet worden ingericht, van de kosten hiervoor zal worden afgetrokken de som, die het thans in gebruik zijnde gebouw der Vrije Universiteit bij verkoop opbrengt. De Vereeniging geeft voor de ontvangst van het aldus door de Kerken betaalde aandeel in de kosten eene hypothecaire schuldbekentenis aan de Kerken; en verplicht zich, indien het contract met de Kerken verbroken wordt, deze som binnen één jaar te restitueeren. Bij deze te restitueeren som zullen echter niet in rekening gebracht worden de kosten, aan de verhuizing van Hoogleraren verbonden.

Voorts zal door de Generale Synode in overleg met de Vereeniging voor Hooger Onderwijs worden vastgesteld, welk aandeel door de Kerken zal betaald worden in de kosten, aan onderhoud der gebouwen enz. verbonden.

Het Moderamen.

B. VAN SCHELVEN, *Procurer*,
P. BIESTERVELD, *Secretaris*.

Utrecht, 14 Februari 1902.

Het advies.

Het advies inzake de eenheid der opleiding is thans aan de Kerken verzonden. Ook de *Herant* neemt het in zijn kolommen over. Het publiek, dat reeds „wachtersmoede” werd, kan zijn nieuwsgierigheid thans bevredigen.

Dat dit advies niet terstond na de laatste vergadering gepubliceerd werd, lag daaraan, dat niet alle broeders, die meegewerkt hadden, de slotvergadering bijwoonden en hun onderteekening nog moest gevraagd. Terwijl het moderamen bovendien nog de laatste hand aan de redactie had te leggen, opdat in het stuk een paar kleine oneffenheden in de wijze van uitdrukking werden glad geschaafd.

Gelijk men ziet, bestaat het advies uit twee stukken. Voor eerst uit een concept-contract tusschen de kerken en de Vereeniging voor H. O. te sluiten, waarin de bedingen staan geformuleerd, onder welke de kerken bereid zijn de Theol. School te Kampen te vereenigen met de Theol. faculteit der Vrije Universiteit. In dit Concept staan alle punten, waar het recht der kerken bij ter sprake komt, als de benoeming der hoogleraren, de onderteekening der belijdenisschriften en van Art. 2 der Statuten, het toezicht op leer en leven der hoogleraren, de toelating der studenten tot de theologische colleges en de regeling der vakken, waarin onderwijs zal gegeven worden, uitdrukkelijk geformuleerd. Op dit contract volgt daarom de hoofdnadruk. Wanneer dit en door de Generale Synode en door de Vereeniging voor Hooger Onderwijs wordt aangenomen, dan is de eenheid der opleiding verkregen. Daarom is het van zooveel betekenis, dat dit Concept-contract door de broeders hoofdelijk is geteekend.

Daarnaast komt nog een afzonderlijk advies van de vergadering aan de Generale Synode, waarin die punten zijn opgenomen, die alleen belang hebben voor de kerken en daarom de Vereeniging voor Hooger Onderwijs niet rechtstreeks raken, of wel overgangsbepalingen zijn, die in het contract geen plaats konden vinden. Art. 1 en 2 geven het standpunt aan, dat de Generale Synode heeft in tenemen, zoowel ten opzichte van de Theol. School als van de Hoogleraren in de Theologie. Art. 3 betreft een nadere verklaring, door de Generale Synode te geven ten opzichte van de betekenis, die de onderteekening van Art. 2 der Statuten van de Vereeniging voor H. O. voor de Hoogleraren in de Theologie heeft, om enkele broeders, die bezwaar hebben ten opzichte van deze onderteekening, in hun conscientie te ontlasten. Art. 4 regelt het aantal Curatoren door de kerken te benoemen voor de één inrichting, die tegelijk als Theol. School en als Theol. faculteit zal dienst doen. Art. 5, 6 en 7 raken de overgangsbepalingen, zooals de plaats van vestiging, de kosten en de zorg voor het Kampen gymnasium.

Uit dit advies blijkt tevens, hoe de broeders zich voorstellen, dat de gang van zaken zal moeten zijn. Het concept-contract zal op de eerstvolgende vergadering der Vereeniging voor H. O. moeten worden besproken, en indien de leden het goedkeuren, zal aan Directeuren de machtiging moeten verleend worden om 1°. een contract in dien vorm met de Generale Synode af te sluiten; 2°. in de Statuten, Reglementen en Instructies der Vrije Universiteit de wijzigingen aan te brengen, die door dit contract noodig worden; 3°. met de Generale Synode te onderhandelen over de plaats van vestiging en de kosten.

Het spreekt wel vanzelf, dat de opdracht, die de jaarvergadering te Arnhem gaf aan Directeuren om een commissie te benoemen, die op een in het voorjaar bijeen te roepen leden-vergadering verschillende veranderingen in de statuten zou voorstellen, vooral om tot een meer normaal verband met de Geref. Kerken te komen, hierdoor ten deele is vervallen. Het contract opent het uitzicht op een geheel andere verhouding tot de Kerken, dan men te Arnhem mogelijk achtte. De wijzigingen in de Statuten kunnen daarom veel beter in verband met dit contract besproken worden. En de behandeling van het contract zowel als van deze Statutswijzigingen kan eerst plaats vinden op de gewone jaarvergadering, wanneer de indruk, die de Kerken van het advies ontvangen hebben, op de classieke en synodale vergaderingen gebleken is en men dus eenigen grond van zekerheid heeft, dat ook de Generale Synode met dit advies zal medegaan. Het zou toch monnikenwerk zijn, indien de Vereeniging reeds nu saamkwam en het contract hare zijds goedkeurde, terwijl de vraag, of de Kerken met dit contract instemmen kunnen, nog geheel onbeantwoord was.

De hoofdbeslissing in deze zaak ligt toch bij de Kerken. Het geldt de vraag, of de broeders, die in 1892 bij de vereeniging der beide kerkengroepen het beding hebben gesteld, dat de Kerken een eigen inrichting voor de opleiding moesten hebben, van oordeel zijn, dat de waarborgen, die in dit contract aan de Kerken geschonken worden, voldoende zijn.

Duidelijk is het toch gebleken in den loop der jongste geschiedenis, dat de voorstanders eener eigen inrichting hiermede niet bedoelen, dat deze inrichting een geheel zelfstandige plaats naast de Vrije Universiteit moet innemen, maar dat de Kerken een onverkort zeggenschap moeten hebben over de school, waaraan haar Dienaren worden opgeleid.

Just in dit laatste school het hoofdbezwaar tegen het voorstel tot vereeniging, dat in 1893 door de broeders Bavinck, Kuyper e.a. was ingediend. De voorstanders der eigen inrichting waren destijds van oordeel, dat in dit concept de rechten der Kerken niet voldoende werden gewaarborgd. En om diezelfde reden konden deze voorstanders der eigen inrichting daarentegen zich wel vin-

den in het Bavinck woordeel de genoegzaam. Het thans principieel en van het elkaar sta ieder voor hoogheid der hoogl conflict tu heden over leeren en beide ston moest daa gen worde rechtters, den doen bezwaart aan te rale Syn afhankelijk slissing. Evenmi ceerde ad Bavinck i men. Da der Vrije vangen d de Kerke hadden. I siteit kon niet mede vreemd li werd gei organische werd geda. Waar d middeling pen ware worden, i niet vergerd van het zoeken, i naamijem als Theo en als de en dat a een zooda kend, dat de benoe leeraren. Synode a ming de punt, dat lijk uit. benoeming toren der der Veres over en geval va berust h bij de beslissing. Ongetw mede va gedaan w derden i leeraren geweiger gaan. M zaak, die die voor uiterste g hun bezw te ruime langrijke ver beza dit offer door de worden. Maar i men ook zoenlijk het feit, die best fac, tot belangrij waardeer recht va Universi hoofdbez het voo Over i gedaan. Veeler aan beid daardoos Kerken. Nu is alle bro deelgen hebben nening, 3 toen me te best verwij kend he worden te hebb. Toch duw, di worden, bereikte hooglee versiteit beutgeld. School, en Litte inrichtin Verschil staan o her ver Vrije U. Ds. van derde t Hooglee de helf Prof. W aan he zijn ond advies. Noordt opleidin teekene worden